

Aangeboden aan de leden der Vereeniging „Oost en West”.

Het Nederlandsch in Nederlandsch-Indië.

REDE

UITGESPROKEN DOOR DEN OUD-HOOGLEERAAR

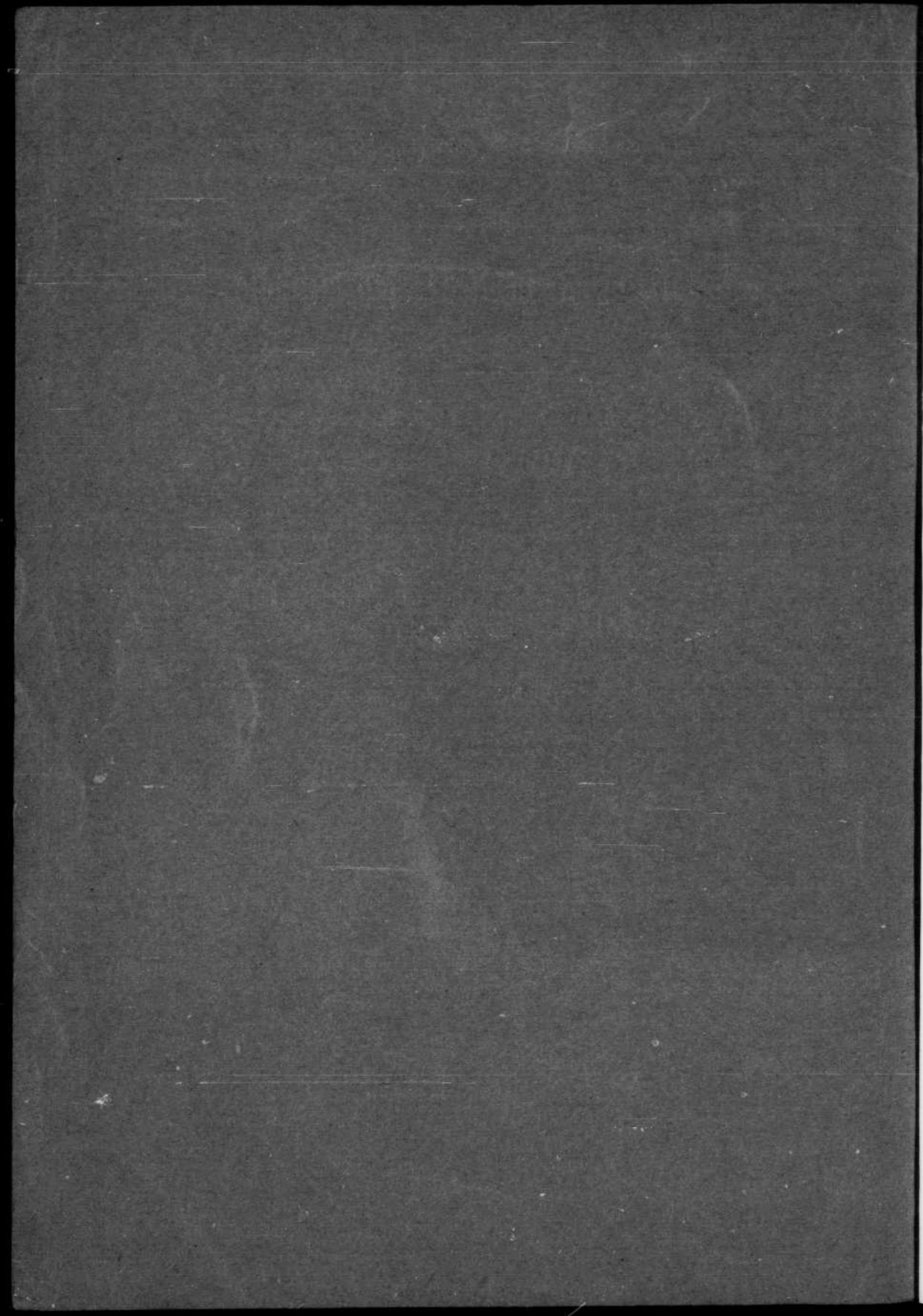
Prof. DR H. KERN

OP HET XXXe NEDERLANDSCHE TAAL- EN LETTERKUNDIG CONGRES,

GEHOUDEN TE LEIDEN

VAN 26—28 AUGUSTUS 1908.

LEIDEN,
S. C. VAN DOESBURGH.
1909.

Aangeboden aan de leden der Vereeniging „Oost en West”.

Het Nederlandsch in Nederlandsch-Indië.

REDE

UITGESPROKEN DOOR DEN OUD-HOOGLEERAAR

Prof. DR H. KERN

OP HET XXXe NEDERLANDSCHE TAAL- EN LETTERKUNDIG CONGRES,

GEHOUDEN TE LEIDEN

VAN 26—28 AUGUSTUS 1908.

LEIDEN,
S. C. VAN DOESBURGH.
1909.

Een lid van het XXX^{de} Nederlandsche Taal- en Letterkundig congres heeft in het Koloniaal Weekblad, het orgaan der Vereeniging „Oost en West” (zie het nummer van 3 September 1908 n°. 36) in de volgende bewoordingen den indruk weergegeven, verkregen onder het aanhooren der thans in druk verschenen rede van Prof. KERN:

„In zijne rede heeft de bejaarde, maar in gemoed en geest eeuwig jonge geleerde een schoon, warm woord gesproken, een woord, dat, bij krachtige aansporing om in onzen omgang met den Inlander, in ons ijveren voor zijn belangen, in de tegemoetkoming tot zijn zucht naar hoogere ontwikkeling te handelen met verstand en liefde, waarschuwt tegen affectatie, als waardoor men de Inlanders tot Nederlanders zoude vormen in dien zin, dat zij hunne taal, hunne nationaliteit verwaarloozen, en bij de aanvaarding onzer eigenschappen hunne schoone deugden — noemen wij in de eerste plaats hun fijn gevoel, zich openbarende in de hoofscheid van manieren, eerbied voor ouderen — zouden verliezen. Het mocht gehoord worden op een Nederlandsch taalcongres, dat de verheffing, de verbreiding, de verheerlijking van onze taal tot hoofddoel heeft, en daarmede de versterking onzer stamverwantschap, — dat een volk, dat zijn taal niet lief heeft, gedoemd is tot den ondergang. De Inlander eerbiedige, handhave zijne taal en karakterdeugden, en wij, Nederlanders, leeren die van hem. De bevordering der kennis van onze taal strekke den Inlander tot verdere ontwikkeling, doe hem een plaats innemen in de rij onzer geleerden, onzer nijveren, onzer bestuurders. Wederzijdsche kennis en waardeering zullen den band van vriendschap en achting tusschen Nederland en Indië versterken”.

Het Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West” acht het een bijzonder voorrecht, door de welwillendheid van den oud-hoogleraar, Dr. KERN, in de gelegenheid te zijn gesteld aan de leden der vereeniging die rede, in afzonderlijken druk, te kunnen aanbieden.

Het hiermede aangeboden boekje zij te beschouwen als eene

feestgave bij de herdenking op heden van het tienjarig bestaan onzer vereeniging, welke — zelve de vrucht der toenemende belangstelling in onze overzeesche bezittingen — in haar doel: de voortdurende versterking van den band tusschen Nederland en zijne bezittingen en koloniën in Oost- en West-Indië, het streven beoogt naar vermeerdering van de stoffelijke en geestelijke welvaart der bevolking van Nederlandsch-Indië.

Laat ons bij dit streven vooral in gedachte houden de waarschuwende woorden van den heer KERN: „Een volk dat zijn *eigen* karakter verliest, wordt karakterloos.” Gedenken wij, Nederlanders, dit voor ons zelve, maar ook voor de volkeren van verschillenden landaard, met wie wij door de geschiedenis vereenigd zijn, en aan wie wij door gemeenschap van belangen, en door gevoelens van sympathie verbonden willen blijven!

HET HOOFDBESTUUR DER VEREENIGING
„OOST EN WEST”.

's Gravenhage, den 3^{den} Mei 1909.

Zeer geëerde medeleden!

Het is om te voldoen aan een vereerend verzoek vanwege het Hoofdbestuur van ons Congres, dat ik voor U optreed om te spreken over 't gebruik onzer taal in Nederlandsch-Indië. Uit eigen beweging zou ik zulks niet gedaan hebben, want reeds meermalen heb ik daaromtrent mijne meening in geschrifte en mondeling kenbaar gemaakt, en ik heb zekeren weêrzin tegen herhalingen. Daar mijne overtuiging in den loop der jaren niet veranderd is, zal ik onvermijdelijk in herhaling moeten vervallen, niet wat de bewoordingen betreft, maar in hoofdzaak. Mocht het nu blijken dat ik Ulieden weinig of niets nieuws mededeel, wijt het dan niet aan mij, maar aan degenen voor wier zachten aandrang ik gezwicht ben.

De geschiedenis onzer taal in den Indischen Archipel, van 't begin der zeventiende eeuw tot bij 't einde der negentiende, vertoont weinig lichtpunten. In die drie eeuwen heeft het niet geheel en al ontbroken aan pogingen van den kant der bewindvoerders om in beperkten kring en onder zekere omstandigheden de kennis onzer taal te bevorderen, maar in 't algemeen ontbrak het besef dat meerdere zorg voor de aankweeking der kennis van 't Nederlandsch in de overzeesche gewesten in 't welbegrepen was en van ons zelven en van de inlandsche bevolking. Een voorname reden van die onverschilligheid, schoon niet de eenige, was de omstandigheid dat men in de kustplaatsen, waar de onzen zich 't eerst vestigden, in verschillende gedeelten van den Archipel, bij de inheemsche bevolking 't gebruik aantrof van een *lingua franca*. 't zoogenaamde laag Maleisch, d. i. een zeer vereenvoudigd Maleisch, vermengd met allerlei vreemde bestanddeelen. Van dat laag Maleisch wil ik geen kwaad zeggen. Het is een uiterst welluidende taal en door haar eenvoudigen bouw gemakkelijk aan te leeren, zoodat ze als verkeerstaal tusschen verschillende volken goede diensten bewijst. Een Franschman heeft ze dan ook genoemd: „*Ce Volapük tout trouvé.*” Wanneer men bedenkt dat bij de ontzaglijke menigte van inlandsche, en daaronder zeer moeielijke talen, het voor de dienaren der Kom-

panie in de verschillende gewesten ondoenlijk was zich een voldoende kennis der landstalen eigen te maken, dan zal men het verklaarbaar vinden dat de Europeanen gretig de gelegenheid aangrepen om door middel van 't licht aan te leeren Maleisch zich verstaanbaar te maken. Aan invoering van 't Hollandsch, ten einde 't gevestigd gebruik van 't laag Maleisch te verdringen, viel bij den aard der betrekkingen tusschen de Kompanie en de inlandsche bevolkingen niet te denken; want wij moeten wel in 't oog houden dat de onzen in den Indischen Archipel geen koloniën, d. i. volkplantingen, gesticht hebben, al is die verkeerde benaming thans in zwang en al zijn er die spreken van handelskoloniën, wat een *contradictio in terminis* is. Alles wel beschouwd, was en is nog heden ten dage 't gebruik van 't laag Maleisch niet lakenswaardig; alleen 't misbruik. En een misbruik was het dat Europeesche ouders hun kinderen in den Oost geboren, als eerste taal 't Maleisch lieten spreken, wat thans gelukkig uit de mode komt. Een ander ongunstig gevolg van 't overmatig gebruik der *lingua franca* was, dat men zich om de werkelijke volkstalen niet bekommerde, nauwelijks wist dat ze bestonden. Meer dan twee eeuwen heeft het geduurd vóórdat men begreep dat op Java kennis van 't Javaansch geen weelde was en dat men ernstig de studie dier taal ter hand nam. In de tweede helft der vorige eeuw is tengevolge van verschillende omstandigheden de belangstelling in de volkstalen van geheel Nederlandsch Indie ontwaakt. Niet alleen geleerden hebben 't nut van de beoefening dier talen ingezien en hun krachten gewijd om ze toegankelijk te maken; ook de zendelingen hebben hoe langer zoo meer begrepen dat men om het geestesleven van een volk te doorgronden en zijn hart te treffen, zijn taal grondig moet kennen. Ook onder de ambtenaren en officieren zijn er die er niet tegen op hebben gezien zich met de landstaal van 't gebied waar zij werkzaam zijn vertrouwd te maken.

Wanneer ik hier de voor velen Uwer overbodige verklaring afleg, dat ik steeds geijverd heb voor de studie der inlandsche talen en een overtuigd voorstander ben van de leer dat overal op de volkschool de volkstaal, en geen andere moet onderwezen worden, dan zult Gij kunnen bevroeden dat ik, het verbreiden van kennis onzer taal in Oostindië bepleitende, geenszins bedoel dat wij moeten trachten de inlandsche talen door 't Nederlandsch te verdringen. Zelfs indien het mogelijk ware, zou het hoogst ongewenscht zijn, tenminste mijns inziens, want ik ben de overtuiging toegedaan dat

het bestaan van afzonderlijke nationaliteiten, niet om elkaar te bestrijden, maar om elkaar aan te vullen, in 't belang is der menschelijke maatschappij in 't algemeen. Wie het hiermede eens is, zal ook toegeven dat men de taal van een volk behoort te eerbiedigen, want deze is een krachtig middel ter handhaving van 't nationaal karakter. Niet zelden hoort men in eenige Europeesche rijken, hoewel niet bij ons, een andere meening verkondigen; de meening van geestdriftige, om niet te zeggen dweepzieke belijders der leer, dat het een staatsbelang is de taal van 't heerschende ras, goedschiks of met geweld, op te dringen aan alle onderdanen van het rijk. Men kan niet zeggen dat de uitkomsten van zulk een streven, dat meer vijandschap dan toenadering teweeg pleegt te brengen, schitterend zijn. Voorzeker zal in bijzondere gevallen de vervanging van de taal eener onderworpen bevolking mogelijk, soms misschien wenschelijk wezen. Van de koloniseerende mogendheden hebben de Spanjaarden hun taal heerschend gemaakt in een groot deel der Nieuwe Wereld, de Portugeezen in Brazilië, de Engelschen in de Vereenigde Staten; de Hollanders hebben in Zuid-Afrika een onder vreemden invloed gewijzigd Hollandsch verbreid onder de Hottentotten. Zoo iets was mogelijk waar een vreemd volk werkelijk volkplantingen stichtte, zoodat een steeds toenemende aanwas van nieuwe volkplanters en van nakomelingen der oude al meer en meer het land in bezit nam en, zooals in de Spaansche koloniën in Amerika, zich door huwelijken met de inheemsche bevolking vermengde. Hoe geheel anders nu zijn de toestanden in Engelsch-Indië en onzen Oost, waar van eigenlijk gezegde kolonisatie geen sprake is. Vraagt men waarom de Engelschen zulke bloeiende koloniën hebben kunnen stichten in Noord-Amerika, Australië en Nieuw-Zeeland, doch niet in Britsch Indië, dan is 't antwoord niet moeilijk te vinden: het verschil van klimaat is oorzaak dat Engelschen, Schotten, Ieren in Indië wel kunnen leven en gezond blijven, mits zij matigheid betrachten en zich aan 't klimaat aanpassen; zij kunnen werkzaamheid ontplooiën als bestuurders, groothandelaren, leeraars, geleerden, militairen, doch alle arbeid waarbij de Europeaan niet enkel tegen 't ongewone klimaat te kampen heeft, maar ook tegen de mededinging van den inboorling, wiens levensstandaard zoo veel lager is, blijft uitgesloten.

Wat van de Engelschen geldt, is ook toepasselijk op de Hollanders. Beide volken verkeeren, ten opzichte hunner Aziatische bezittingen, vrijwel in dezelfde omstandigheden, en dewijl de Engel-

schen ons in veel zaken vóór zijn geweest, zullen wij verstandig doen met ons aan hun voorbeeld te spiegelen.

Reeds lang vóór ons — van omtrent 1830 — hebben onze overburen van gene zijde der Noordzee, in hun Aziatisch rijk een veelomvattend onderwijsstelsel ingevoerd, waarin grondig onderricht in de Engelsche taal en letterkunde een voorname plaats inneemt. Er is wel eens twijfel geopperd of dat stelsel wel de vruchten gedragen had die men er van verwachtte. Men zou, misschien met recht, ook de aanmerking kunnen maken dat het geheele onderwijs te veel op Engelsche of Schotsche leest geschoeid is, zoodat te weinig gelet is op de eigenaardige behoeften der bevolking. Dat veel Indiërs op de school kundigheden opdoen waardoor hun gezichtskring verruimd en hun geest ontwikkeld wordt, wie zou het afkeuren? Maar indien 't verstrekte onderwijs te veel er op ingericht is om den Indier, hij zij Hindoe of Mohammedaan, van zijn volk te vervreemden; indien het naäpers van Europeanen kweekt zonder 't wezenlijk karakter van dezen zich eigen te maken; dan mag men dunkt mij, wel zeggen dat er aan 't stelsel een groot gebrek kleeft. Het streven naar ontwikkeling is rechtmatig, is loffelijk, maar elke waarachtige ontwikkeling moet zich aansluiten aan 't verleden, moet voortbouwen op 't bestaande. Wie met ruwe hand 't historisch geworden wil uitroeien, draagt niet bij ter ontwikkeling; hij bereikt niet anders dan vroeger of later een heftige omwenteling.

Veronderstelt eens dat de aanmerkingen die door sommigen op 't onderwijs in Britsch-Indië gemaakt zijn, waarheid bevatten — aanmerkingen die ik voor mij noch beaam noch tegenspreek — volgt daar dan uit, dat louter 't aanleeren van 't Engelsch de oorzaak is van de bedenkelijke gevolgen die 't geheele onderwijsstelsel voor een aantal jonge Indiërs — waarlijk niet voor alle — gehad heeft? In geen deele. Zonder twijfel zal menig nadenkend Indiër die door middel van 't Engelsch bekend is geworden met Europeesche wetenschap, Westersche denkbeelden in 't algemeen en maatschappelijke instellingen, van zelf er toe komen te ontwaren dat zijn landgenooten in menig opzicht achterstaan bij Europeanen en Amerikanen, doch als hij een goed waarnemer is en zijn oordeel gebruikt, zal hij tevens ontdekken dat er in de Westersche denkbeelden veel ongezonds is; dat er in de Europeesche en Amerikaansche maatschappij niet weinig wonde plekken zijn; dat in sommige vormen van beschaving zijn landgenooten waarlijk niet bij ons achterstaan. Het zal hem niet ontgaan dat zijn landgenooten in algemeene

ontwikkeling achterlijk zijn, en dat zal, indien hij een gepast gevoel van eigenwaarde heeft, indien hij zijn volk en land lief heeft, voor hem een prikkel zijn om bij te dragen tot verbetering van misstanden, niet evenwel hem bewegen tot verbreking van alle banden die hem aan zijn volk hechten. Doet hij dit laatste toch, dan draagt niet het Engelsch de schuld, maar zijn eigen gebrek aan oordeel en aan karakter.

De overtuiging dat kennis van onze taal in ruimer mate dan voorheen een eisch des tijds is, heeft bij ons eerst in de laatste jaren der vorige eeuw wortel gevat. Gelijk het gewoonlijk gaat met alles wat als nieuwigheid beschouwd wordt, ontmoetten degenen die voor hun overtuiging uitkwamen meer bestrijders, dan medestanders. Het groote bezwaar dat men in den beginne vaak hoorde opperen, inzonderheid van personen die in onzen Oost geleefd hadden en dientengevolge de inlanders kenden of waanden te kennen, was dat onze taal voor de laatsten te moeielijk was. Sedert proefondervindelijk bleek dat Javanen, Soendaneezen, enz. door goed onderricht 't Hollandsch zóó machtig werden dat zij het onberispelijk spraken, alleen een beetje beschaafder dan de meeste Hollanders, kwam er aan dat gezanik over de moeielijkheid van 't Nederlandsch een einde, en wendde men het over een anderen boeg. Er waren er die in kennis van 't Hollandsch en meerdere geestelijke ontwikkeling in 't algemeen bij de inlandsche bevolking een dreigend politiek gevaar zagen, zonder dat zij een behoorlijk bescheid wisten te geven wanneer men hun afvroeg hoe zij zich dat gevaar dan wel voorstelden.

Zooals de stemming hier te lande en in onzen Oost is, geloof ik wel te mogen zeggen, dat in beginsel vrij algemeen de wensche-lijkheid van meer uitgebreid onderwijs in 't Nederlandsch wordt erkend. De vraag blijft — een zeer belangrijke vraag — in hoever? Over welke klassen der bevolking moet zich dat onderwijs uitstrekken? Een andere vraag, welke ten nauwste met de eerste samenhangt, is: met welk doel moeten inlanders, met inbegrip der aan ons gezag onderworpen Chineezen, zich op de kennis van 't Nederlandsch toeleggen? Welk nut zal voor hen daaruit voorspruiten?

Ter beantwoording van de eerste vraag zou ik zeggen dat in de eerste plaats in aanmerking komen jonge inlanders van aanzienlijke huize, van wie later verscheidene als Regent, Wadana, Patih, enz. een gewichtige plaats in de Inlandsche maatschappij zullen bekleeden, en anderen, die, al zullen zij geen regeeringsambt be-

kleeden, door hun afkomst aanzien genieten en door hun meerdere kennis een heilzamen invloed kunnen uitoefenen op den minderen man. Verder zullen allen die zich willen bekwamen om onderwijzer te worden in de termen vallen. Dat de inlandsche geneesheeren, de zoogenaamde Docters Djawa, wier aantal noodzakelijk zeer moet vermeerderd worden, Hollandsch moeten kennen, behoeft niet vermeld te worden: dat is nu reeds een vereischte.

Evenmin behoeft er aan herinnerd te worden dat voor ieder inlander of Chinees, die een geleerde loopbaan kiest, bijv. van jurist, litterator, dokter in de geneeskunde, sedert geruimen tijd reeds de gelegenheid openstaat zich voor de studie voor te bereiden. Ook voor 't groot ambtenaarsexamen is voor hem de deur ontsloten.

Voor al de genoemde kategoriën is grondige kennis van 't Nederlandsch niet slechts wenschelijk, maar noodzakelijk. Buiten die kringen blijven er een menigte over, die zonder dat kennis onzer taal voor hen noodzakelijk kan geacht worden, uit vrije beweging zich die kennis door schoolonderricht of anderszins verwerven. Ook onder de Javanen en andere volken van den Archipel zijn er leergierige menschen, zoowel mannen als vrouwen. Een hoogadelijke Javaansche jonkvrouw is sedert jaren medewerkster aan een Hollandsch tijdschrift en tegelijk met vurige liefde bezielde voor bevordering van kunstzin onder haar landgenooten. In 't Noorden van Celebes, in de Minahasa, bestaat sinds lang een bloeiende school voor dochters van hoofden, waar de meisjes voortreffelijk Hollandsch leeren. Wie in de gelegenheid geweest is kennis te nemen van de opstellen door die meisjes geleverd, zal erkennen dat ze niet achterstaan bij hetgeen door meisjes van gelijken leeftijd op onze meisjes-burgerscholen geleverd wordt.

Overal in Nederlandsch Indië, waar onderwijzers zijn die vroeger op de kweekscholen Nederlandsch geleerd hebben, kan men de bewijzen vinden dat de door hen genoten lessen vrucht hebben gedragen. Het zij mij vergund hier als bewijs den inhoud mede te deelen van een brief, dien ik bijna 20 jaar geleden, in 1890, ontving van een Rottineeschen onderwijzer, van den volgenden inhoud:

„Wel Edel Hooggeleerde Heer!

Door de welwillende tusschenkomst van den WelEerwaarden Heer NIKS, is mij van Uwentwege een jachtgeweer nevens de daarbij behorende schietpatronen geworden.

Dankbaar heb ik het fraaie geschenk aanvaard, en zal ik bij het gebruik daarvan, steeds aan den voornamen en milden Gever ge-

denken, die mij een eenvoudig en gering inlandsch onderwijzer, zulk een blijk van welwillende goedheid heeft waardig geacht.

Moge het mij gegeven zijn UWelEdel Hooggeleerde, als een gering bewijs mijner erkentelijkheid voor het gunstbetoon Uw welgevallen waardig te betoonen, door het leveren van een vervolg Woordenlijst en door het verschaffen van een schets nopens het Huwelijk, zoomede de erfopvolging en de verdeeling der erfenis bij versterf onder de inlandsche bevolking op het eiland Rotti.

Veroorloof mij WelEdel Hooggeleerde Heer, mij met de meeste bescheidenheid te mogen noemen

Uw zeer dienstwillige en onderdanige dienaar.

Volgt de onderteekening.

Oordeelt zelf, mijne Hoorders, of bedrevenheid in 't Hollandsch op dien eenvoudigen Rottineeschen onderwijzer een nadeeligen invloed gehad heeft; zij heeft ten minste geen schade berokkend aan de welgemanierdheid van zijn ras.

Vraagt men met welk doel een Europeesche taal, in 't geval van Nederlandsch-Indië natuurlijk 't Hollandsch, wordt aangeleerd, dan ligt het antwoord reeds opgesloten in de opsomming van klassen der bevolking, voor welke kennis dier taal onmisbaar of nuttig is. Het is de taak der Regeering om te zorgen dat aan gebleken behoefte voldaan wordt; dat wil zeggen, ze moet zorgen dat er voldoende gelegenheid bestaat om de vereischte kundigheden op te doen. Verder dan waar de behoefte zich openbaart, zal ze stellig niet gaan, en voor alles wat naar propaganda zweemt dient zij zich te wachten. Trouwens, heel veel gevaar hiervoor bestaat er oogenschijnlijk niet.

Op de dorpscholen moet van Hollandsch geen sprake zijn; wel moet men er naar streven dat daar in de volkstaal van elk gewest onderwezen wordt, en niet, gelijk hier en daar in 't Maleisch, dat als vreemde taal, behalve in door Maleiers bewoonde landen, nog minder rechten heeft dan 't Nederlandsch, in elk opzicht.

Het onderwijs op die scholen moet zoo ingericht wezen dat het beantwoordt aan de bescheiden behoeften dergenen voor wie het bestemd is. Alle overtollige geleerdheid moet vermeden worden, want ze is schadelijk voor den geest gelijk onverduwbare kost voor 't lichaam. Hoe klein men den kring der te onderwijzen vakken ook trekke, mits het onderwijs degelijk zij, zal dit strekken tot geestelijke ontwikkeling.

Er zijn er die geen ontwikkeling hoegenaamd voor den minderen man op Java en elders wenschelijk achten. „Die menschen zijn zoo gelukkig in hun onwetendheid”, zeggen ze. Geloof het niet. Wie van nabij 't leven en bedrijf van deze dessalieden kent, weet dat zij door hun onwetendheid blootstaan aan allerlei bedriegerijen; dat zij in gestadige vrees leven omdat zij zich omringd wanen van kwaadwillige geesten. Ook zij hebben een levensstrijd te strijden die te zwaarder wordt naarmate de bevolking toeneemt. De spreuk „Kenni is macht” is toch geen ijdel woord. Ja, kennis kan misbruikt worden; valsche wetenschap kan verderfelijik zaad strooien. Wie daarom alle wetenschap in den ban doet of minacht; zijn oog en sluit voor 't goede dat het menschdom aan de wetenschap te danken heeft, is onbillijk.

Wij leven in een tijd waarin allerwege, in Oost en West, levendig beseft wordt dat het alleen door meerdere ontwikkeling, door meer krachtsinspanning mogelijk is in den strijd des levens niet onder te gaan. Wilt gij weten hoe Javanen hierover denken? Veroorlooft mij dan een bericht aan te halen dat onlangs in een dagblad te lezen stond, vermeldende dat te Batavia gevormd is een Algemeene Javasche Bond, welke ten doel heeft, den strijd om 't bestaan voor den Javaan te verlichten door harmonische, voornamelijk geestelijke ontwikkeling. De oproeping om tot dien Bond toe te treden luidt als volgt:

„Reeds lang betreuden wij het, dat onder de Jong-Javanen (d. z. diegenen onder ons, die vooruitgang beoogen en waar noodig een losmaken van de oude adats, voor zoover die een belemmering voor de toepassing van verlichte denkbeelden zijn) geen bond bestaat, waardoor wij krachtiger ons uiten kunnen en een beweging zouden vormen, waarmede rekening gehouden dient te worden.

„Enkele dagbladen, vooral de Locomotief, bevatten vaak artikelen, die met warmte onze zaak voorstaan, edoch het zijn meestal opstellen door Europeanen, wel is waar Europeanen die 't goed met ons meenen, doch zelden door Javanen geschreven.

„Zijn er onder ons echter niet genoeg, die zichzelf uiten kunnen en het voor ons volk opnemen? Welnu, waarom uiten zij zich niet? Waarom blijft de stem van mannen als „Djawa” in de Locomotief of „Inlander” in het Weekblad voor Indië, als die des roependen in de woestijn?

„Op dan, laat ons onder de leuze „Java vooruit” een vereeniging vormen, die bij genoegzame deelname een eigen orgaan kan

uitgeven, waarin wij voor onze heilige zaak van de opheffing van ons volk, strijden kunnen; waarin wij onze zwakke zijden bespreken en de middelen ter verbetering aanwijzen; waarin wij stelling kunnen nemen tegen door den Javaan minder vriendelijk gezinden geplaatste uitingen in de dagbladen, zooals o. a. een dikwijls verkondigde, voor ons nationaal gevoel zoo diep krenkende bewering, als: „de Javaan is onbetrouwbaar.’

Dit is voldoende om ons de overtuiging te schenken dat weldenkende Javaansche mannen en vrouwen — want de oproeping is ook onderteekend door vrouwen van hooge geboorte — de handen willen ineenslaan om de ontwikkeling, en daardoor den welstand van hun volk te bevorderen. Zulk een pogen behooren wij toe te juichen, al moeten wij ons onthouden van werkdadige inmenging. Alleen moeten wij onze waarschuwend stem doen hooren, wanneer het blijken mocht dat de Bond stappen zou willen doen om de Javanen te vereuropeeschen. Neen, 't Javaansche volk heeft behoefte aan ontwikkeling, even als ieder ander volk; het heeft veel van de Europeesche beschaving te leeren, die zelve zooveel aan 't Oosten te danken heeft, zonder dat daarom de Europeanen Oosterlingen geworden zijn. Evenzoo moeten de Javanen en overige volken in den Indischen Archipel van ons overnemen, al wat voor hen nuttig is, niet al wat voor hen niet deugt.

De Javaan moet Javaan blijven, liefst een hoog ontwikkelde Javaan, maar een Javaan. Een volk dat zijn eigen karakter verliest, wordt karakterloos. „Verbeteren” moet de leuze wezen, niet „verdraaien” of „vernien”.

Tot hiertoe heb ik den nadruk gelegd op het nut hetwelk de kennis van onze taal voor den inlander heeft, mits men 't doel niet voorbijstreve. Er blijft over in 't licht te stellen dat het in ons eigen belang is die kennis te bevorderen. Het kan ons toch waarlijk niet onverschillig zijn dat de kennis van 't Nederlandsch een aanmerkelijke uitbreiding ondergaat. Het aantal Nederlandsch sprekenden in Europa kan men ten ruwe stellen op tien millioen, waarvan bijna zes millioen hier te lande en ruim vier millioen in België. In Amerika hebben hier en daar Hollandsche volkplanters hun moedertaal bewaard, doch in het tweede of derde geslacht houdt dat op; men kan ze dus in de optelling verwaarloozen. In Afrika is 't Nederlandsch nog niet uitgestorven, doch er schijnt een sterke neiging bij de Afrikaners te bestaan om onze taal door

't zgn. Afrikaansch te vervangen, om te zwijgen van den toelag der Engelschen en Engelschgezinden om wat zij noemen „de samensmelting der rassen” tot stand te brengen, waarin zij, dank zij de bewuste of onbewuste medewerking der Afrikaners, veel kans hebben van te zullen slagen. Voorzichtigheidshalve laten wij Afrika buiten de rekening, die wij sluiten met een saldo van 10 millioen. Dat is op zich zelve nu niet zoo onbeduidend, maar in vergelijking met de cijfers voor Engelsch, Russisch, Duitsch, Fransch, Spaansch, Italiaansch, toch gering. Ons beperkt taalgebied, gepaard aan zekere eigenaardigheid van ons volkskarakter, is oorzaak dat in den vreemde 't Nederlandsch weinig beoefend wordt, ofschoon meer dan 't groote publiek wel weet. In allen geval is niet te loochenen dat er in 't buitenland ongunstige berichten over ons land en volk, die allen grond missen, in omloop worden gebracht, hetgeen bij meerdere bekendheid met de voortbrengselen onzer pers minder zou voorkomen, want die onjuiste berichten zijn vaker te wijten aan onwetendheid dan aan boos opzet. Niet zelden ziet men ook gebeuren dat van zeer bruikbare Nederlandsche boekwerken in 't geheel geen kennis wordt genomen, hetgeen in niemands belang is.

Er is nog een punt waarop wel de aandacht gevestigd mag worden. Men heeft hier te lande de klacht aangeheven dat wij in onze zoo uitgebreide koloniën onze bestuurstaak niet naar den eisch vervuld hebben; men heeft het verwijt tot ons gericht dat veel streken nog op onderzoek wachten, waarbij dan eenigszins vergoelijkend wordt opgemerkt dat wij maar een kleine natie zijn en dus niet beschikken kunnen over de noodige krachten. Enkelen zijn zóó ver gegaan dat zij ons den welmeenenden raad gegeven hebben een gedeelte van 't al te uitgestrekte gebied aan den meestbiedende te verkoopen, het land met de bevolking natuurlijk — alsof de Nederlandsche Staat slavenhandelaar ware! Inderdaad, men moet het erkennen, zou invoering van rechtstreeksch beheer voor menig gewest een weldaad zijn. Inderdaad valt er nog veel te onderzoeken, alvorens wij ons kunnen beroemen den geheelen Indischen Archipel geestelijk veroverd te hebben. Toch zullen wij aan alle eischen kunnen voldoen, indien wij niet zoo onverstandig zijn de krachten waar wij over beschikken kunnen, ongebruikt te laten. Is het aantal Europeesche ambtenaren en onderzoekers te klein, dan doe men een keuze uit behoorlijk opgeleide inlanders om hun posten toe te vertrouwen, en bediene men zich van gestudeerde personen van inlandsche afkomst voor onderzoekingen op geogra-

fisch, taal- en volkenkundig gebied. Indien de Regeering ernstig wil, zal het haar niet zoo heel moeielijk vallen aan ieder gegadigde een geschikten werkring aan te wijzen. Dat al zulke ambtenaren de noodige ontwikkeling moeten bezitten, waarvoor kennis van 't Nederlandsch een onmisbaar vereischte is, spreekt van zelf.

Geëerde medeleden uit Noord en Zuid! Ik weet niet of het mij gelukt is bij U den indruk te vestigen dat uitbreiding der kennis van onze gemeenschappelijke taal in 't belang is en van de volken des Indischen Archipels, en van ons zelve. Zoo ja, werkt dan mede om in Uwen kring vooroordeelen en misverstanden, zoo Gij die ontmoeten mocht omtrent de door mij bepleite zaak, uit den weg te ruimen. Zoo niet, dan hoop ik dat anderen, met meer overredingskracht begaafd, beter slagen mogen.

Laat mij eindigen met U te danken voor Uw welwillend gehoor. Ik heb gezegd.

m 4528

